

Ansöka om tilläggsbelopp för extraordinära stödåtgärder

Huvudmän för fristående förskolor och skolor kan söka tilläggsbelopp för extraordinära stödåtgärder. Det handlar om insatser utöver särskilt stöd. Det här stödet vägleder huvudmän i ansökan och hemkommuner i beslut.

Skillnaden mellan särskilt stöd och extraordinärt stöd

Barn och elever har rätt att delta i och att vara delaktiga i alla aktiviteter i förskolan, skolan och fritidshemmet. Det innebär att verksamheterna ska anpassa utbildningen till barn och elevers olika förutsättningar och behov.

Särskilt stöd i skolan

I det grundbelopp som fristående skolor får av elevens hemkommun ingår det att:

- ledning och stimulans ska utformas utifrån elevens egna förutsättningar och behov. Till exempel fler lärare per elev, små grupper i vissa ämnen, generella anpassningar av den fysiska miljön.
- om ledning och stimulans inte räcker, ska läraren göra extra anpassningar för elever som behöver det. Det är till exempel extra tydliga instruktioner, anpassade läromedel, digitala verktyg eller speciallärare under kortare tid.

- om extra anpassningar inte räcker, ska rektor snabbt utreda behovet av särskilt stöd i samarbete med elevhälsans personal. Om utredningen visar att elever har behov av särskilt stöd ska insatserna dokumenteras, i de flesta fall i ett åtgärdsprogram.

I åtgärdsprogrammet ska det framgå vilka specifika, konkreta och utvärderingsbara åtgärder eleven ska få, vilken typ av särskilt stöd eleven har behov av och i vilken omfattning. Rektor ska se till att eleven får det särskilda stöd som står i åtgärdsprogrammet. Det kan handla om regelbundna specialpedagogiska insatser i ett visst ämne, till exempel undervisning av en speciallärare under en tid. Det kan också handla om placering i en särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning. Alla elever som utifrån skolans bedömning i utredning har behov av särskilt stöd, har rätt till sådant stöd. Det krävs inga diagnoser för att få särskilt stöd.

Särskilt stöd i förskolan

- Förskollärare ger ledning och stimulans till alla barn.
- När ledning och stimulans inte räcker behöver förskolan ge mer ledning och stimulans och anpassa undervisningen utifrån barnets behov.

När förskolan utformar särskilt stöd är det lämpligt att utgå från analys av en pedagogisk kartläggning och en handlingsplan. Då är det lättare att kontinuerligt följa upp och utvärdera insatserna. Det är inte reglerat hur särskilt stöd i förskolan ska dokumenteras, men dokumentation behövs för att utvärdera om insatsen har haft önskad effekt. Rektor har ansvar för att dokumentationen håller hög kvalitet. Dokumentationen ska ske tillsammans med personalen och i samråd med barnets vårdnadshavare. Barns behov av särskilt stöd är situationsbundet. Behovet är relaterat till vad som händer i mötet mellan barnet, personalen och miljön. Det särskilda stödet kan till exempel ges som personalförstärkning, handledning till personalen eller minskning av antalet barn i barngruppen. Förskolans verksamhet ska utformas utifrån barns unika stödbehov.

[Extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram](#)

[Att göra extra anpassningar och ge särskilt stöd i grundskole- och gymnasieutbildning](#)

[Att arbeta förebyggande och hälsofrämjande \(SPSMs webbplats\)](#)

Extraordinära stödåtgärder

Extraordinära stödåtgärder är insatser utöver det särskilda stödet. Det handlar om omfattande åtgärder som väsentligt avviker från det förskolan

eller skolan ska göra inom grundbeloppet och för dessa insatser kan enskilda huvudmän ansöka om ett tilläggsbelopp.

Vad är tilläggsbelopp?

Resurser för extra anpassningar och särskilt stöd ska i de allra flesta fall bekostas av det grundbelopp som kommunen betalar ut till enskilda huvudmän. Tilläggsbeloppet är ett bidrag utöver detta grundbelopp, som bara beviljas i undantagsfall.

Vad är grundbelopp?

En kommun fastställer grundbeloppets storlek inför varje kalenderår. Det betalas oftast ut med en tolfedel varje månad, om inget annat är överenskommet. Grunden för beräkningen är densamma som kommuner använder vid fördelning av resurser till den egna verksamheten. Vissa kommuner fördelar även strukturbidrag för att utjämna skolors olika förutsättningar.

För att fördelningen ska vara likvärdig gäller det att samma grunder tillämpas för ersättningen till både kommunala och fristående verksamheter. Det innebär att beloppen ändå kan vara olika eftersom verksamheternas förutsättningar oftast kan vara olika.

Vad ersätter grundbelopp?

I förskola och fritidshem ska grundbeloppet ersätta kostnader för

- omsorg och pedagogisk verksamhet
- pedagogiskt material och utrustning.

I förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola ska grundbeloppet ersätta kostnader för

- undervisning
- lärverktyg
- elevhälsa med specialpedagogiska insatser.

För alla de verksamheter som anges ovan ska grundbeloppet även ersätta kostnader för

- måltider
- administration
- mervärdesskatt
- lokalkostnader.

Vem kan ansöka om tilläggsbelopp?

Huvudmän för fristående förskolor och skolor kan ansöka om ett tilläggsbelopp hos barnets eller elevens hemkommun. Enligt skollagen är hemkommunen den kommun som barnet eller eleven är folkbokförd i.

Vad kan tilläggsbeloppet användas till?

Tilläggsbeloppet är ersättning för barn eller elev som

- har omfattande behov av särskilt stöd (för både förskola och skola)
- ska erbjudas modersmålsundervisning (gäller inte i förskolan)
(Tänk på att det skiljer i regelverket vad gäller nationella minoritetsspråk, nordiska språk och annat modersmål. Här gäller inte individuell prövning och beloppet får inte bakas in i grundbeloppet.)
- deltar i lovskola (gäller inte i förskolan).

När det gäller omfattande behov av särskilt stöd kan det handla om

- tekniska hjälpmedel
- särskilda läromedel
- assistenthjälp (Här gäller att det är en sådan extraordinär stödåtgärd som tilläggsbelopp utgår ifrån. Tänk även på att det ibland kan ingå i särskilt stöd.)
- anpassning av förskolans eller skolans lokaler.

Det kan också vara fråga om stödåtgärder till barn eller elever med stora inlärningssvårigheter som beror på språkliga eller sociala faktorer. Även barn eller elever med olika förståelsenivå och olika kunskapsprofiler kan

räknas hit och det är då i första hand specialpedagogiska insatser som kan bli aktuella. Det rör sig således om insatser av mer ingripande karaktär som normalt inte är möjliga att genomföra inom ramen för den ordinarie undervisningen. Även insatsernas omfattning och varaktighet, intensitet, variation och kombination av åtgärder måste beaktas.

Villkor för tilläggsbeloppet

Ett barn eller en elev har alltid rätt att få det särskilda stödet som hen behöver oavsett om verksamheten beviljas tilläggsbeloppet eller inte. Förskolan eller skolan kan därför inte neka barnet eller eleven stöd med hänvisning till att tilläggsbelopp inte har lämnats. Tilläggsbeloppet ska alltså inte gå till särskilt stöd utan till extraordinära stödåtgärder utöver särskilt stöd. Tilläggsbeloppet bestäms individuellt utifrån barnets eller elevens behov. Det är därför viktigt att behoven är i fokus.

Innan ansökan om tilläggsbelopp ska förskolan eller skolan i de flesta fall redan ha gjort följande åtgärder:

- ha kartlagt barnets eller elevens eventuella behov och genom ledning och stimulans erbjudit en tillgänglig lärmiljö
- ha dokumenterat stödåtgärder till barnet eller eleven
- ha gett extra anpassningar och särskilt stöd och ha gjort utredningar om särskilt stöd och utarbetat ett åtgärdsprogram för den elev som ansökan avser. En specialpedagog bör ha medverkat i arbetet. (Detta gäller skolan.)
- anpassat sin organisation.

[Organisera undervisningen och den fysiska lärmiljön för bättre studiero](#)

[Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning \(SPSMs webbplats\)](#)

[Inkluderande undervisning - vad kan man lära sig av forskningen? \(SPSMs webbplats\)](#)

Krav på de extraordinära åtgärderna i ansökan

Särskilt stöd är mer ingripande stödåtgärder som normalt inte kan göras i den ordinarie undervisningen. Extraordinära stödåtgärder är väsentligt avvikande åtgärder till enskilt barn eller enskild elev som går utöver det förskolan eller skolan ska göra inom grundbeloppet.

Hemkommunen måste inte bevilja tilläggsbelopp om det innebär betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen. En fristående förskola eller skola måste inte ta emot eller fortsätta ge utbildning åt ett barn eller en elev vars hemkommun avslår ansökan om tilläggsbelopp på grund av detta. Däremot har barn och elever i fristående

förskolor och skolor rätt att gå kvar i den förskola eller skola där de blivit mottagna om hemkommunen beslutat att inte ge tilläggsbelopp på grund av att barnet eller eleven inte anses vara i behov av stöd som medger tilläggsbelopp.

Källa: 14 kap. 8 § skolförordningen (2011:185) och prop. 2001/09: 171 s. 34 och 42.

Att ansöka om tilläggsbelopp

Huvudmannen kan ansöka om tilläggsbelopp först efter att barnet eller eleven har tagits emot på förskolan eller skolan. Verksamheten ska även ha gjort en utredning om särskilt stöd innan ansökan. Men om behovet är uppenbart för hemkommunen är det inget som hindrar att hemkommunen beviljar tilläggsbeloppet i nära anslutning till att barnet eller eleven börjar på sin nya förskola eller skola.

Ansökan och eventuella bilagor är allmänna handlingar. Det är därför viktigt att tänka på att vissa uppgifter som lämnas i ansökan kan omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen.

Ansökan steg för steg:

1. Förskolan gör kartläggning av barnets behov och skolan genomför utredning om särskilt stöd och utarbetar åtgärdsprogram och samråder då med vårdnadshavare.
2. Förskolan utformar ledning och stimulans utifrån barnets egna förutsättningar. Skolan genomför anpassningar av undervisning och organisation, utformar ledning och stimulans utifrån elevens egna förutsättningar och behov och ger extra anpassningar.
3. Huvudmannen ansöker om tilläggsbelopp hos barnets eller elevens hemkommun.
4. Hemkommunen prövar ansökan och kan ibland be om kompletteringar och meddelar sedan beslut till huvudmannen.

Ansökningstider

Varje hemkommun ansvarar för sina ansökningstider. Därför bör den som ska ansöka om tilläggsbelopp kontakta barnets eller elevens hemkommun för att få information om de ansökningstider som gäller. För att en enskild huvudman ska kunna planera och organisera på bästa sätt kring barn och elevers behov av stöd kan det vara lämpligt att hemkommunen har möjlighet att ta emot ansökningar löpande.

Innehållet i ansökan

Ansökan om tilläggsbelopp bör innehålla:

- Anledningen till att barnet eller eleven har ett omfattande stödbehov som kräver extraordinära stödåtgärder.
- En utförlig beskrivning av vad förskolan eller skolan har prövat och hur den kommit fram till att behoven är så omfattande att det behövs extraordinära stödåtgärder. Beskriv också i vilken utsträckning behovet visar sig under dagen utifrån barnets eller elevens unika situation.
- En utförlig beskrivning av vilket stöd, ledning och stimulans som har erbjudits utifrån förutsättningar i lärmiljön och de extra anpassningar och särskilt stöd som eleven har fått. (Detta gäller inte i förskolan.)
- En kartläggning av barnets behov i förskolan eller skolans utredning om särskilt stöd.
- En beskrivning av de extraordinära stödåtgärder för att tillgodose barnets behov utifrån kartläggning eller som har gjorts för eleven utifrån utredning.
- En specificerad beräkning av kostnaderna för att tillgodose barnets eller elevens behov. Kostnaderna ska vara direkt kopplade till de extraordinära stödåtgärder som barnet eller eleven behöver och ges av förskolan eller skolan och vara direkt kopplade till det enskilda barnets eller elevens behov och förutsättningar
- En beskrivning över de samråd som skett med elevhälsan i samband med utredning av särskilt stöd, om det inte är uppenbart onödigt. Beskriv hur dessa samråd har skett. Beskriv hur personal med specialpedagogisk kompetens har involverats i arbetet med att anpassa den pedagogiska verksamheten efter elevens unika behov. Beskriv om skolan även har involverat andra kompetenser i elevhälsan för att få en helhetsförståelse av elevens situation. (Detta gäller inte i förskolan.)
- Eventuellt övriga underlag som styrker de individuella omständigheter som förskolan eller skolan hänvisar till som skäl till de extraordinära stödåtgärder som de söker ersättning för.

[Extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram](#)

Ofullständig ansökan

När hemkommunen får in en som de uppfattar som ofullständig ansökan eller inte anser sig ha ett fullständigt underlag bör hemkommunen ge huvudmannen en möjlighet att komplettera sin ansökan. Det är viktigt för att öka förståelsen mellan den som söker och den som fattar beslut. För att underlätta handläggning är samtal mellan parterna viktig, att samtala om de tolkningar och avväganden som görs för att öka förståelsen för vad som bedöms som särskilt stöd och vad som räknas som extraordinära åtgärder.

Ny ansökan vid byte av förskola eller skola

Tilläggsbelopp lämnas till den förskola eller skola som har ansökt och fått bidrag beviljat. Tilläggsbelopp följer därför inte med när barnet byter förskola eller eleven byter skola. Det är rektorn på den mottagande förskolan eller skolan som ansvarar för att det görs en ny kartläggning och bedömning av barnets behov eller utredning om särskilt stöd för en elev. I förskolan är det rektor som bestämmer hur stödåtgärder ska genomföras och dokumenteras, och gör bedömning om stödåtgärder är extraordinära innan en ansökan av tilläggsbelopp skickas in. Om också utredningen i den mottagande skolan kommer fram till att eleven är i behov av särskilt stöd ska verksamheten utarbeta ett nytt åtgärdsprogram. Bedöms stödåtgärderna vara extraordinära, ansöker huvudman om tilläggsbelopp hos elevens hemkommun.

[Övergångar inom och mellan skolor och skolformer](#)

Stöd för hemkommunen att pröva ansökan

För att främja kvaliteten och likvärdigheten i processen är det viktigt att alla aktörer ser till varje barns eller elevs behov av stöd. I hanteringen av ansökningar är det viktigt att hemkommunen och huvudmannen är överens om kriterier för tilläggsbelopp. Därför är en dialog mellan parterna viktig för att öka förståelsen.

Beslut om tilläggsbelopp ska ske efter att barnet tagits emot på förskolan eller eleven tagits emot på skolan och hemkommunen tagit emot en ansökan från huvudmannen eller efter en ansökan från huvudman när ett barn eller en elev bytt förskola eller skola.

Stöd för att bedöma ansökan

Förskolan eller skolan ska i de allra flesta fall ha gjort en pedagogisk kartläggning eller en utredning av barnets eller elevens lärmiljö inför ansökan. Det är alltid behov och förutsättningar i relation till denna lärmiljö som är underlag för bedömning av ansökan.

En utredning måste klart visa att barnet eller eleven har ett sådant omfattande behov av särskilt stöd som berättigar till tilläggsbelopp. Vid bedömningen beslutar hemkommunen också tilläggsbeloppets storlek. Då ska grundprincipen vara att barnets eller elevens behov av stöd kan tillgodoses i praktiken.

Tilläggsbeloppet för ett barn eller en elev i behov av särskilt stöd ska vara individuellt bestämt utifrån barnets eller elevens behov och avser endast extraordinära stödåtgärder som barnet eller eleven behöver i sin utbildning.

Ett tilläggsbelopp kan aldrig fastställas generellt. Samtidigt finns ett utrymme att fastställa tilläggsbeloppet genom jämförelser. Beloppet ska vara skäligt. Storleken kan fastställas genom en jämförelse med vad motsvarande stöd inom hemkommunen i allmänhet hade kostat.

Frågor och svar om rättspraxis vid bedömning

Här beskriver vi rättspraxis vid bedömningen av ansökan om tilläggsbelopp.

Hur ska bedömningen av tilläggsbelopp göras?

I rättspraxis finns en stark betoning på den individuella bedömningen. För varje barns och elevs unika situation och behov måste en individuell bedömning göras. Den individuella bedömningen ska gälla både om tilläggsbelopp ska beviljas och, om så är fallet, beloppets storlek. När hemkommunen fastställer tilläggsbeloppets storlek är utgångspunkten att barnets stödbehov ska kunna tillgodoses i praktiken.

Källa: HFD 2012 ref. 46 och HFD 2020 ref. 8.

Hur ska storleken på tilläggsbeloppet bestämmas?

Det är inte tillåtet att avslå en ansökan om tilläggsbelopp av enbart skälet att det särskilda stödet är kopplat till undervisningssituationen. Storleken på tilläggsbeloppet får inte bestämmas utifrån det ekonomiska läget i hemkommunens egen verksamhet. Beloppets storlek får inte heller bestämmas utifrån en förutbestämd budgetram.

Källa: Bland annat 10 kap. 39 § skollagen, 14 kapitlet 8 § skolförordningen, prop. 2015/16:134 s. 18 och HFD 2020 ref. 8.

Samtidigt finns det inom ramen för den individuella bedömningen ett utrymme att fastställa tilläggsbeloppets storlek genom jämförelser. Beloppet ska vara skäligt. Storleken kan fastställas genom en jämförelse med vad motsvarande stöd inom hemkommunen i allmänhet hade kostat. Likabehandlingsprincipen gäller inte direkt vid tilläggsbelopp.

Källa: HFD 2020 ref. 8.

Vad krävs för att visa stödbehovet?

Utredningen måste visa klart att barnet eller eleven har ett omfattande behov av särskilt stöd, eftersom tilläggsbelopp bara ska beviljas i undantagsfall. Det ställs alltså ett högt beviskrav för att ett barn eller en elev ska anses ha ett omfattande behov av särskilt stöd.

Källa: HFD 2012 ref. 46.

Får en fristående skola begränsa antagningen?

En fristående skola får begränsa antagning så att skolan tar emot enbart

elever som har ett behov av särskilt stöd. Men mottagandet får inte begränsas till elever vars hemkommun beviljar ett visst ekonomiskt bidrag till skolan.

Det finns en situation då en fristående skola inte behöver ta emot ett barn eller en elev när kommunen avslår en ansökan om tilläggsbelopp. Det är när kommunen avslår ansökan på den grunden att barnets eller elevens stödbehov är så omfattande att det skulle leda till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen att lämna tilläggsbeloppet. I inga andra fall får en fristående skola neka mottagande eller fortsatt placering på den grunden att den fristående skolan inte får de resurser från hemkommunen som den fristående skolan anser sig ha rätt till. En fristående skola får alltså inte neka att ta emot barnet eller eleven på grund av att kommunen inte beviljar tilläggsbelopp därför att barnet eller eleven inte bedöms ha ett omfattande behov av särskilt stöd.

Källa: HFD 2020 ref. 22.

Stöd för att fatta beslut

Hemkommunen tar ett individuellt beslut för varje barn eller elev om att tillstyrka eller avslå en ansökan om tilläggsbelopp. Det finns inga regler för hur länge ett beslut ska gälla men det är oftast tidsbegränsat. Eftersom beslutet ska grunda sig på en individuell bedömning kan giltighetstiden bero på förhållandena i det enskilda fallet. Men eftersom tilläggsbelopp ges för behov som oftast inte är tillfälliga, bör tiden kunna gälla för mer än ett läsår i taget, om hemkommunen läsårsvis får en utvärdering från huvudman av åtgärdernas resultat.

Start- och slutdatum för utbetalning av beslutat tilläggsbelopp meddelas oftast i beslutet.

När en ansökan inte uppfyller kraven och avslås av det skälet behöver hemkommunen alltid motivera det. Motiveringen ska vara individuell och utgå från förhållandena för den tidpunkten som beslutet togs. Det är också viktigt att i beslutet visa på barnets rätt till stöd oavsett tilläggsbelopp.

Huvudmannen eller rektorn kan överklaga beslut om tilläggsbelopp till allmän förvaltningsdomstol.

Uppföljning

För att bidra till gemensamma referensramar med ett gemensamt språk är det viktigt med en nära samverkan mellan kommuner och huvudmän. Där kan erfarenhetsutbyten spela en viktig roll. För vissa skolformer kan kommunen ha ett tillsynsansvar men inte för andra. Då är det viktigt att det finns möjlighet till samtal och verksamhetsbesök för att lära av varandra.

